

Sygn. akt II CSK 35/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 23 marca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości "M." Spółki Akcyjnej
przeciwko "E." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 23 marca 2006 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 lipca 2005 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 16 marca 2005 r. oddalił powództwo o zapłatę 359 956,33 zł i zasadził od pozwanej na rzecz powoda 7 215 zł kosztów procesu.

Sąd ustalił, że dnia 11 czerwca 2001 r. strony zawarły umowę produkcji, dostawy i montażu określonych urządzeń. Pozwany zobowiązał się - zgodnie z § 5 ust. 10 lit. B pkt 2 umowy - że 90% należnej powodowi ceny zapłaci w ciągu 35 dni od otrzymania oryginału faktury, a pozostałe 10% - w takim samym terminie, ale liczonym od dnia przekazania instalacji odsiarczania spalin, potwierdzonego pozytywnym świadectwem przekazania, pod warunkiem złożenia przez powoda bezwarunkowej gwarancji bankowej w wysokości odpowiadającej 10% ceny, ważnej w okresie obowiązywania gwarancji jakości; w razie niezłożenia gwarancji bankowej, pozwany mógł zatrzymać 10% ceny do czasu wygaśnięcia gwarancji jakości.

Udzielona przez powoda gwarancja jakości przewidywała 64. miesięczny okres gwarancji dla zabezpieczeń antykorozyjnych i 84. miesięczny - dla robót montażowych.

Pozwany odebrał roboty dnia 31 grudnia 2003 r. i tego dnia zostało też wystawione świadectwo przejęcia stanowiące - zgodnie z umową - zdarzenie, od którego rozpoczynały bieg terminy gwarancyjne. Pozwany zatrzymał resztę ceny (359 956,33 zł), ponieważ powód nie złożył gwarancji bankowej.

Postanowieniem z dnia 29 września 2003 r. Sąd Rejonowy w Ł. ogłosił upadłość „M.” S.A. Dnia 6 lipca 2004 r. pozwana, nie zgłaszając wierzytelności do masy upadłości złożyła oświadczenie „o potrąceniu zobowiązania powoda z tytułu umowy gwarancji z własnym zobowiązaniem z tytułu zatrzymania części wynagrodzenia”.

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska powoda, że na skutek ogłoszenia upadłości jego zobowiązanie z tytułu gwarancji jakości, mające charakter niepieniężny, uległo - na podstawie art. 32 § 2 prawa upadłościowego - zamianie na zobowiązanie pieniężne. Do takiego przekształcenia zobowiązania powoda nie

mogło dojść, ponieważ pozwana nie skorzystała z przysługujących mu uprawnień z tytułu gwarancji, konkretyzujących zobowiązanie powoda. W konsekwencji pozwana - zdaniem Sądu - nie utraciła prawa do zatrzymania 10% należnej powodowi ceny, zabezpieczającej wykonanie ewentualnych roszczeń z tytułu gwarancji jakości.

Według Sądu powództwo nie byłoby także uzasadnione przy założeniu, że powód jest uprawniony do żądania zasądzenia reszty zatrzymanej ceny, ponieważ pozwana skutecznie podniosła zarzut potrącenia na podstawie art. 498 k.c. Przeszkody do uwzględnienia tego zarzutu nie stanowiły szczególne przepisy regulujące potrącenie w postępowaniu upadłościowym.

Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem zmienił orzeczenie Sądu pierwszej instancji i zasądził od pozwanej na rzecz powoda 359 956,33 zł z ustawowymi odsetkami od 16 lipca 2004 r., oddalił powództwo o odsetki za wcześniejszy okres, orzekł o kosztach procesu za pierwszą instancję oraz oddalił apelację powoda w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd drugiej instancji nie podzielił stanowiska Sądu Okręgowego, że pozwany jest uprawniony - mimo ogłoszenia upadłości spółki „M.” - do zatrzymania reszty należnej powodowi ceny do czasu upływu terminów gwarancyjnych. Przepisy art. 32 prawa upadłościowego, regulujące wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki prawne upadłego, mają charakter bezwzględnie obowiązujący w stosunku do masy upadłości. Nie można zatem przyjąć, że wiąże upadłego umowa, zawarta przed ogłoszeniem upadłości, kształtująca stosunek prawny inaczej niż przepisy prawa upadłościowego.

Sąd podkreślił, że także strony zgodnie przyjęły, iż niepieniężne zobowiązanie powoda z tytułu gwarancji jakości uległo -- na skutek ogłoszenia upadłości - zmianie na zobowiązanie pieniężne. Pozwana nie zakwestionowała też tego, że wierzytelność powoda z tytułu zwrotu reszty wynagrodzenia należy do masy upadłości i jest wymagalna.

Dla oceny zasadności powództwa ma - zdaniem Sądu Apelacyjnego - rozstrzygające znaczenie ocena skuteczności podniesionego przez pozwaną zarzutu potrącenia. Oświadczenie o potrąceniu złożone przez dłużnika upadłego po

ogłoszeniu upadłości powoduje umorzenie wzajemnych wierzytelności upadłego i dłużnika jeżeli zostały spełnione wymagania przewidziane w art. 34 § 1 i art. 37 prawa upadłościowego.

Bezsporna okoliczność, że pozwany nie złożył oświadczenia o potrąceniu sędziemu komisarzowi nie pozbawiła go możliwości podniesienia zarzutu potrącenia. Sąd uznał bowiem - powołując się na literaturę - że jeżeli syndyk wytacza proces przeciwko wierzycielowi jako dłużnikowi upadłego o zapłatę długu, to wierzyciel może w toku tego postępowania podnieść zarzut potrącenia. Nie oznacza to jednak, że pozwany, który znalazł się w takiej sytuacji, podniósł skutecznie zarzut potrącenia. Rzecz bowiem w tym, że pozwany nie wykazał, iż służy mu wobec upadłego wierzytelność w określonej wysokości. Ogólne odwoływanie się do wynikających z umowy i przepisów kodeksu cywilnego uprawnień gwarancyjnych nie wystarcza. Pozwany powinien udowodnić, jaka kwota należy mu się z tytułu tych uprawnień. Nie stanowi jej - zdaniem Sądu - suma odpowiadająca zatrzymanej części ceny.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach z art. 398¹ § 1 k.p.c., pełnomocnik pozwanej zarzucił naruszenie art. 498 k.c. w zw. z art. 32 § 2 prawa upadłościowego i art. 386 § 1 k.p.c. Powołując się na te podstawy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bądź o jego zmianę i oddalenie apelacji powoda w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 32 § 2 prawa upadłościowego - dosłownie powtórzony w art. 91 § 2 prawa upadłościowego i naprawczego - jest jednym z przepisów regulujących skutki upadłości dotyczące zobowiązań upadłego. Stanowi on, że zobowiązania majątkowe niepieniężne zamieniają się z dniem ogłoszenia upadłości na pieniężne i z tym dniem stają się płatne, chociażby termin wykonania jeszcze nie nastąpił.

Przewidziana w tym przepisie regulacja oznacza, że każdy wierzyciel upadłego może żądać - bez względu na wolę upadłego - aby jego wierzytelność, nawet jeszcze niewykonalna, została przeliczona na kwotę pieniężną. Racja prawna tej regulacji wiąże się z celem postępowania upadłościowego i przewidzianą w nim ochroną wierzycieli.

Celem postępowania upadłościowego (obecnie upadłości likwidacyjnej) jest zaspokojenie wierzycieli w drodze likwidacji masy upadłości przez spieniężenie jej składników i podział uzyskanych funduszy między wierzycieli. Potrzeba należytej ochrony wierzycieli, zwłaszcza równomiernego ich zaspokojenia, jeżeli fundusze masy upadłości nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich wierzytelności w całości, wymaga wyrównania ich statusu ze względu na możliwości zaspokojenia z funduszy masy upadłości. Temu celowi służy m.in. regulacja zawarta w art. 32 § 2 prawa upadłościowego, pozwalająca wierzycielowi upadłego przeliczyć wierzytelność, odpowiadającą treści zobowiązania majątkowego niepieniężnego upadłego, na kwotę pieniężną i zgłosić ją w postępowaniu upadłościowym jako wymagalną.

Argumentu przemawiającego za przedstawioną wykładnią interpretowanej normy dostarcza także uzasadnienie projektu prawa upadłościowego, w którym stwierdzono, że „każdy wierzyciel upadłego ma prawo do tego, aby jego wierzytelność przerachowano na kwotę pieniężną; o tym zaś, jaką kwotę należy przyjąć, rozstrzyga wartość roszczenia w dniu upadłości, z tym bowiem dniem następuje przemiana roszczenia niepieniężnego na pieniężne...”.

W piśmiennictwie wyrażono poglądy, choć nie są one powszechnie podzielane, że przewidziana w art. 32 § 2 prawa upadłościowego zamiana zobowiązań niepieniężnych na pieniężne dotyczy tylko wierzytelności dochodzonych w postępowaniu upadłościowym. Nie ma bowiem szczególnych powodów przemawiających za tym, aby zamiana zobowiązań niepieniężnych na pieniężne następowała także wtedy, gdy wierzytelność nie podlega zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym. Tę niedostrzeżoną przez Sąd kwestię należało podnieść, ponieważ - wobec ustalenia, że pozwana nie dochodzi wierzytelności w postępowaniu upadłościowym - mogła ona mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Z przedstawionych względów nie można podzielić stanowiska Sądu, że powód z powołaniem się na zmianę zobowiązania na podstawie art. 32 § 2 prawa upadłościowego może żądać zasądzenia dochodzonej kwoty, ponieważ przewidziana w przytoczonym przepisie zmiana zobowiązania niepieniężnego na

pieniężne oznacza przekształcenie długu upadłego w celu umożliwienia wierzycielowi upadłego dochodzenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Dyspozycją art. 32 § 2 prawa upadłościowego - co wynika jednoznacznie z treści tego przepisu - nie są natomiast objęte wierzytelności upadłego. Nie można zatem odmówić racji skarżącej, że zakwestionowany wyrok został wydany z naruszeniem art. 32 § 2 prawa upadłościowego przez błędną jego wykładnię. Należy także zaznaczyć - w związku z długiem powoda z tytułu gwarancji - że sam fakt zawarcia umowy nie jest tożsamy z powstaniem długu. Dla ustalenia długu konieczne jest wystąpienie zdarzenia powodującego dług.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie zasadności dochodzonego przez powoda roszczenia pozostaje w ścisłym związku z podniesionym przez pozwaną zarzutem potrącenia. Skuteczność tego zarzutu zależy bowiem nie tylko od wykazania przez pozwaną wysokości przedstawionej do potrącenia wierzytelności, której ocena wymaga - jak trafnie zarzuciła skarżąca - uwzględnienia specyfiki sprawy związanej z postępowaniem upadłościowym, ale także od istnienia dochodzonej przez powoda wierzytelności. W konsekwencji również zarzut naruszenia art. 498 k.c. nie może być uznany za pozbawiony racji.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).